

Δημήτρης Γρηγορόπουλος

Το περιβάλλον κινδυνεύει - *ας το υπερασπίσουμε*

Ο καπιταλισμός είναι ασύμβατος με την προστασία του περιβάλλοντος. Πιστεύει τυφλά σ' ένα θεό, το χρήμα, τον οποίο λατρεύει, θυσιάζοντας τη φύση. Ο καπιταλισμός είναι απ' τη φύση του δημιουργός αλλοτριώσης. Αντιπαραθέτει ανθρώπους, γεννά ανειργήνυτες αντιθέσεις, αποσπά τους ανθρώπους απ' τα μέσα παραγωγής, τους αποξενώνει απ' την εργασία τους, νεκρώνει τις δημιουργικές τους δυνατότητες και τα όποια ανθρώπινα αισθήματα τους διαπερνούν. Αποξενώνει τον άνθρωπο κι απ' τη φύση. Δεν θεωρεί τον άνθρωπο και τον πολιτισμό του κομμάτι της φύσης, με την οποία αρμονικά πρέπει να συνυπάρχει. Βλέπει τη φύση μέσα απ' το πρίσμα της ασύδοτης κερδοσκοπίας. Αδιαφορεί για τις ανήκεστες βλάβες που επιφέρει στη φύση και φυσικά στην ανθρωπότητα. Η καπιταλιστική μορφή ανάπτυξης αντιμετωπίζει τον πλανήτη μας σαν ιδιοκτησία της. Όχι σαν ιδιοκτησία της ανθρωπότητας. Στο βωμό του κέρδους θυσιάζεται όχι μόνο η ποιότητα ζωής που δικαιούνται όλοι οι άνθρωποι σ' αυτό τον πλανήτη, αφού η εκπληκτική άνοδος της τεχνολογίας και ο συσσωρευμένος πλούτος καθιστούν πραγματοποιήσιμο το όραμα των «ουτοπιών» για καθολική ευτυχία. Κινδυνεύει και η ζωή των ανθρώπων. Ήδη εκατόμβες ανθρώπων είναι τα θύματα της μόλυνσης και της καταστροφής των πλουτοπαραγωγικών πηγών, όχι μόνο στις υπανάπτυκτες, αλλά και στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Κινδυνεύει, τέλος, η ίδια η επιβίωση της ανθρωπότητας απ' την αδιάλειπτη ρύπανση

του πλανήτη, αλλά κι απ' τα πυρηνικά όπλα που, αντί να καταστραφούν (μια και εξέλιπε το αντίπαλο δέος των καπιταλιστών, η ΕΣΣΔ), πολλαπλασιάζονται (πόλεμος των άστρων) και γίνονται μικρότερα, για να γίνουν πιο εύχρηστα εναντίον των χωρών του κακού! Δηλαδή, εναντίον όσων δεν υποκλίνονται στα κελεύσματα της πλητταρχίας!

Ο κώδικας κινδύνου για την ανθρωπότητα και την υιοθέτηση μιας ορθολογικής (άρα, μη καπιταλιστικής) ανάπτυξης έχει προ πολλού σημαίνει. Οι πηγές ακραίου κινδύνου είναι ήδη πολλές και πολλαπλασιάζονται: τρύπα του όζοντος, φαινόμενο θερμοκηπίου, πυρηνικά απόβλητα, βόμβες αεμιπλουτισμένου ουρανίου, καταστροφή των δασών, μόλυνση της ατμόσφαιρας, ιδίως στις μεγαλουπόλεις, ρύπανση των θαλασσών και γενικά των υδάτων, εξάντληση των πρώτων υλών αλλά και των πόσιμων υδάτινων αποθεμάτων, πολλαπλή μόλυνση και δηλητηρίαση της φυτικής και ζωικής διατροφής και ολοκλήρωση αυτής της φαραωνικής πληγής με τη χρήση και κατανάλωση των μεταλλαγμένων τροφών, που όλα δείχνουν ότι τελικά θα επιβάλουν στην ανθρωπότητα με τις αφόρητες πιέσεις τους οι ΗΠΑ, η αληθινή αυτοκρατορία του κακού.

Φυσικά, αυτές οι πληγές είναι βαθύτερες σε περιφερειακές καπιταλιστικές χώρες, όπως η δική μας, και σε χώρες υπανάπτυκτες. Εκεί, οι πιεστικές ανάγκες ανάπτυξης και ένταξης στον ανταγωνισμό της διεθνούς αγοράς καθιστούν μηδαμινή ή και ανύπαρκτη την ενασχόληση με τα ζητήματα

του περιβάλλοντος. Οι ισχνές βάσεις του «κράτους πρόνοιας» ήδη ναρκοθετούνται συστηματικά από τη λαίλαπα του νεοφιλελευθερισμού, πράγμα που συμβαίνει ακόμη και στις προηγμένες χώρες. Η προστασία του περιβάλλοντος φαντάζει περιττή πολυτέλεια ή γραφική αντίδραση κάποιων οικολόγων ή αμετανόητων αριστερών.

Δεν είναι, λοιπόν, τυχαίο ούτε παράδοξο που, σύμφωνα με τελευταία στοιχεία και μετρήσεις, η Αθήνα (στην οποία είναι συγκεντρωμένο σχεδόν το μισό του πληθυσμού της χώρας μας) χαρακτηρίζεται ως η πιο βρομερή και επικίνδυνη για την υγεία των κατοίκων της πόλη.

Σύμφωνα, λοιπόν, με έρευνα της εταιρείας Ουίλιαμ Μέρσερ, που μελέτησε την ποιότητα ζωής σε 215 χώρες του κόσμου (TA NEA, Τετάρτη 13-3-2002), η Αθήνα είναι η πιο βρόμικη πόλη της Ευρώπης και η 9η πιο βρόμικη πόλη στον κόσμο!

Με βάση βαθμολόγησης τον αριθμό 100, η Αθήνα βαθμολογήθηκε αρκετά κάτω από τη βάση (64,5), ενώ απέχει πολύ απ' την αμέσως πιο βρόμικη πόλη της Ευρώπης, που να είναι το Λονδίνο (109,5).

Σύμφωνα με τους ερευνητές, η ατμοσφαιρική ρύπανση και η ύπαρξη αστικών λυμάτων και άλλων αποβλήτων σε ποτάμια, λίμνες και στη θάλασσα είναι οι δυο κύριοι παράγοντες που φέρνουν την Αθήνα σε τόσο χαμηλή θέση. Μάλιστα, η εταιρεία αναφέρει στην έκθεσή της ότι η ρύπανση του αέρα είναι ένα απ' τα πιο σοβαρά προβλήματα στην Αθήνα και προκαλεί αναπνευστικές ασθένειες.

Σε επίρρωση της τελευταίας διαπίστωσης έρχεται και η πανευρωπαϊκή έρευνα της Ευρωπαϊκής Πνευμονολογικής Εταιρείας (TA NEA, 13-3-2002). Σύμφωνα μ' αυτή την έρευνα, ο καρκίνος του πνεύμονα παίρνει εφιαλτικές διαστάσεις στη χώρα

μας. Οι ελληνίδες κατέχουν ήδη την πρώτη θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση στον αριθμό των κρουσμάτων καρκίνου του πνεύμονα, ενώ και οι άντρες της χώρας, ηλικίας μέχρι 44 ετών, κατέχουν την ίδια θλιβερή πρωτιά. Μάλιστα, βάσει των στοιχείων που έχουν στη διάθεσή τους οι επιστήμονες που εκπόνησαν τη σχετική έρευνα, το 2020 προβλέπεται ότι ο αντρικός πληθυσμός της χώρας μας στο σύνολό του θα καταλάβει την πρώτη θέση στους καρκίνους του πνεύμονα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Όμως, η ρύπανση, σαν νέος Ηρώδης, πλήττει και τις τριφυρές ηλικίες. Σύμφωνα με μελέτη της Παιδιατρικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδας (TA NEA, 13-3-2002), παρουσιάζεται μεγάλη αύξηση του βρογχικού άσματος και των βρογχικών επεισοδίων στα παιδιά ηλικίας 6-12 ετών. Συγκεκριμένα, η συχνότητα του άσματος σ' αυτές τις ηλικίες αυξήθηκε, από 1,5% το 1978, σε 9,5% το 1998. Δηλαδή, σημειώθηκε αύξηση 400%!

Οι επιστημονικές έρευνες δεν αφήνουν καμιά αμφιβολία στον προσδιορισμό των αιτιών για την αλματώδη αύξηση των αναπνευστικών παθήσεων. Οι αιτίες εντοπίζονται στη ραγδαία επιδείνωση της ποιότητας ζωής στα μεγάλα αστικά κέντρα, λόγω της έντονης φωτοχημικής ρύπανσης που παρουσιάζει η ατμόσφαιρα των μεγάλων πόλεων.

Η επιστημονική έρευνα κομίζει και νέα στοιχεία, ανησυχητικά ή σωτηρία (εξαρτάται πώς θα τα αξιοποιήσει η ανθρωπότητα), για το νέφος. Το νέο στοιχείο είναι ότι μεγάλες συγκεντρώσεις αιωρούμενων σωματιδίων –που φέρουν την επιστημονική ονομασία PM10– στην ατμόσφαιρα ευθύνονται για την αύξηση των θανάτων από καρκίνο του πνεύμονα και διάφορες άλλες καρδιοαναπνευστικές παθήσεις.

Αυτό έδειξε πολυετής έρευνα που πραγματοποιήθηκε από ομάδα επιστημόνων του

Πανεπιστημίου Brigham Young της Γιούτα, για λογαριασμό των Εθνικών Ιδρυμάτων Υγείας των ΗΠΑ! Το θαυμαστικό, γιατί η έρευνα αυτή, που τα συμπεράσματά της είναι η μεγαλύτερη μέχρι στιγμής συμβολή της επιστήμης στην ανάλυση του νέφους και των συνεπειών του στην υγεία του ανθρώπου, εκπονήθηκε έπειτα από παραγγελία κρατικού οργάνου των ΗΠΑ, της χώρας, δηλαδή, που πρωταγωνιστεί στη ρύπανση και αρνείται να συμμορφωθεί με τις αποφάσεις του Κιότο για τη μείωση των ρυπογόνων ουσιών.

Αν και οι ΗΠΑ περιφρονούν τις έρευνες που και οι ίδιες διεξάγουν, τα πορίσματα αυτής της έρευνας είναι ευπρόσδεκτα για την επιστημονική κοινότητα και την ανθρωπότητα, αφού εμπλουτίζουν την επιστημονική τεκμηρίωση της φονικής δράσης του νέφους, που διογκώνεται απ' την ασύδοτη καπιταλιστική ανάπτυξη.

Είναι χαρακτηριστικό ότι, σύμφωνα με την έγκυρη αυτή έρευνα, που για περισσότερα από 15 χρόνια μελέτησε την πορεία υγείας 500.000 αμερικανών πολιτών από 100 πόλεις των ΗΠΑ, οι θάνατοι από καρκίνο του πνεύμονα στις πόλεις όπου υπάρχουν αυξημένες συγκεντρώσεις PM10 είναι κατά 20% περισσότεροι σε σχέση με τις «καθαρές πόλεις» (TA NEA, 12-3-2002).

Αξίζει, μάλιστα, κανείς να σημειώσει και μια άλλη διαπίστωση της έρευνας αυτής, για να συνειδητοποιηθεί το μέγεθος του κινδύνου που διατρέχουμε. Όπως διαπίστωσαν, λοιπόν, οι ερευνητές, ακόμη και στις πόλεις που παρουσιάζεται μικρή συγκέντρωση των σωματιδίων PM10, αυξάνεται ο κίνδυνος θανάτου από καρκίνο κατά 8%, ο κίνδυνος θανάτου από καρδιοπνευμονικές παθήσεις κατά 6% και η θνησιμότητα γενικά του πληθυσμού κατά 4%!

Αν προσθέσει κανείς σ' αυτές τις διαπι-

στώσεις και τους άλλους νοσογόνους παράγοντες της σύγχρονης ζωής (κάπνισμα, αλκοόλ, άγχος, διατροφή κ.ά.), γίνεται εύκολα αντιληπτό το εφιαλτικό πλέγμα κινδύνων που απειλεί άμεσα την υγεία και τη ζωή μας.

Είναι λοιπόν ν' απορριεί ή, μάλλον, ν' αγανακτεί κανείς με την αναισθησία της άρχουσας τάξης και των πολιτικών και ιδεολογικών εκφραστών της, που όχι μόνο δεν υιοθετούν δραστικά μέτρα για να αμβλύνουν όσο γίνεται το κακό, αλλά επιχειρούν να συσκοτίσουν το πρόβλημα και να καθησυχάσουν τον κόσμο. Δυστυχώς, και οι εργαζόμενοι, παραπληροφορούμενοι και παγιδευμένοι στην καθημερινή επιβίωση, υποτιμούν το πρόβλημα και χαρακτηρίζονται μάλλον από ραστώνη και εφησυχασμό και όχι απ' την ενεργητικότητα και την αγωνιστικότητα που επιβάλλει η όξυνση του προβλήματος.

Σ' αυτή την επιχείρηση εφησυχασμού και παραπλάνησης πρωταγωνιστεί τελευταία, ως διάττων αστήρ, ο δανός καθηγητής Μπγιορν Λόμπουργκ (TA NEA, 6-3-2002), που ούτε λίγο ούτε πολύ υποστηρίζει ότι ο πλανήτης μας πάει μια χαρά! «Τα τροπικά δάση συρρικνώνονται. Δεν χάλασε ο κόσμος. Το πρόβλημα είναι προσωρινό», δηλώνει ο κύριος καθηγητής, αφού, κατά τη γνώμη του, μια χώρα μπορεί αναπτυσσόμενη να καταστρέφει το περιβάλλον της, αλλά χάρη στην ανάπτυξή της, στη συνέχεια, μπορεί να διορθώνει την κατάσταση. Πώς να χαρακτηρίσει κανείς μια τέτοια άποψη; Ακραία αντιεπιστημονική, ανιστόρητη, σοφιστική, ιδεοληπτική, συνειδητά υπηρετική των πολυεθνικών; Η πραγματικότητα βοά. Ποια αναπτυσσόμενη χώρα «διόρθωσε» τα τραύματα που προκάλεσε και προκαλεί στο περιβάλλον;

Αυτές τις ακραίες απολογητικές αντιλή-

ψεις, που έσπευσε, όπως το συνηθίζει, ν' αναμνησκάσει ο γνωστός και μη εξαιρετός εκφραστής των πιο αγοραίων ιδεοληπιών του νεοφιλελευθερισμού, ο κ. Ανδριανόπουλος, τις κονιορτοποιούν, όπως είδαμε, με τις τεκμηριωμένες μελέτες τους επιστημονικά ιδρύματα και επιστήμονες που κάθε άλλο παρά εχθροί του συστήματος μπορούν να χαρακτηριστούν.

Αντιστρέφοντας τη λογική του Λόμπουγκ, ο καθηγητής Τζέρεμι Ρίφκιν (TA NEA, 6-3-2002) υποστηρίζει ότι όντως το πρόβλημα του πλανήτη είναι προσωρινό – αλλά με την έννοια ότι σε λίγα χρόνια ίσως χρειαστεί να τον αποχαιρετήσουμε. Ο αμερικανός επιστήμονας διατύπωσε αυτή την πρόβλεψη διαβάζοντας μια πρόσφατη έκθεση της Αμερικανικής Εθνικής Ακαδημίας Επιστημών, του πιο έγκυρου, δηλαδή, επιστημονικού ιδρύματος της Αμερικής και ίσως ολόκληρου του κόσμου. Η έκθεση αυτή δεν μιλά για το τι θα συμβεί στη Γη τα επόμενα εκατό χρόνια. Αλλά προειδοποιεί ότι, σε λίγα χρόνια (δύο, πέντε, δέκα), είναι πιθανό να συμβεί μια κλιματική αλλαγή τόσο απότομη, που δεν θα δώσει στα φυτά, τα ζώα και τον άνθρωπο τον αναγκαίο χρόνο να προσαρμοστούν. Αν αυτές οι προβλέψεις επαληθευτούν, κανένα άλλο καταστροφικό γεγονός στην ιστορία του ανθρώπινου γένους δεν θα έχει τόσο ολέθριες συνέπειες για το μέλλον του πολιτισμού και της ζωής στον πλανήτη.

Όταν είναι τόσο εύγλωττες και τεκμηριωμένες οι διαπιστώσεις και προειδοποιήσεις των πιο έγκυρων επιστημονικών ιδρυμάτων και επιστημόνων, όχι κάποιων εχθρικών χωρών και οργανώσεων, αλλά της ίδιας της Μέκκας του καπιταλισμού, τι χρεϊαν έχομεν άλλων μαρτύρων;

Τελειώνοντας, πρέπει να επισημάνουμε ότι λαμπρές επιδόσεις στον εφησυχασμό

και την παρατλάνηση των πολιτών για το μέγεθος του περιβαλλοντικού προβλήματος σημειώνουν οι κυβερνήσεις των δύο αστικών κομμάτων της χώρας μας, η οποία πρωταγωνιστεί, όπως βλέπουμε, στη ρύπανση και τις νοσηρές συνέπειές της.

Ιδιαίτερα οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ, που ασκούν την κυβερνητική εξουσία στη χώρα μας την τελευταία εικοσαετία, εμφορούμενες απ' τη φιλοσοφία ενός μηχανιστικού εξελικτικισμού, προβάλλουν το εξής απατηλό σχήμα: «υπάρχουν μεν προβλήματα, αλλά η κατάσταση έχει βελτιωθεί και θα βελτιώνεται όλο και περισσότερο».

Αυτή η άποψη είναι απότοκη της φιλοσοφίας του ρεφορμισμού, που εμφανίζει τη ζωή των μαζών βελτιούμενη, αργά αλλά σταθερά, σε όλους τους τομείς.

Η πρόταση αυτή είναι αναληθής, για δύο λόγους: Από ορισμένες απόψεις, η ζωή ορισμένων τμημάτων της κοινωνίας βελτιώνεται, χάρη στην ανάπτυξη της τεχνολογίας και τους αγώνες των ίδιων των εργαζομένων· όμως, το βιοτικό επίπεδο και αυτών των κατηγοριών είναι σαφώς δυσανάλογο του προϊόντος που παράγουν οι εργαζόμενοι, γι' αυτό και η ψαλίδα μεταξύ της ολιγαριθμής κυρίαρχης τάξης και της πλειοψηφίας του πληθυσμού, ιδίως στις συνθήκες του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού, αυξάνει. Από την άλλη, όμως, η ζωή σημαντικών στρωμάτων του πληθυσμού ή και της πλειοψηφίας σ' ορισμένους τομείς της ζωής χειροτερεύει σε σχέση με το παρελθόν, δηλαδή παρατηρείται και το φαινόμενο της απόλυτης εξαθλίωσης, όπως την όρισε και την ανέλυσε ο Μαξ και που ορισμένοι τη γλέυασαν ως ιδεοληψία της σκέψης του.

Όσα αναφέραμε για την αύξηση της επικινδυνότητας του νέφους και των ασθενειών για τις οποίες ενοχοποιείται, αλλά και οι κίνδυνοι που απειλούν την ίδια τη ζωή

στον πλανήτη, θ' αρκούσαν, λόγω της βαρύτητάς τους, για να αναιρεθεί η άποψη περί δήθεν βαθμιαίας βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης.

Όσο όμως κι αν είναι σοβαρός ο παραπάνω παράγοντας, δεν είναι ο μόνος που επιδεινώνει το επίπεδο ζωής. Και δεν αναφερόμαστε στις υπανάπτυκτες χώρες, όπου η κατάσταση είναι πράγματι εφιαλτική, αλλά στις αναπτυγμένες, περισσότερο ή λιγότερο, καπιταλιστικές χώρες. Έχουμε και λέμε λοιπόν: ανεργία σε υψηλά επίπεδα, αύξηση των μερικά απασχολούμενων, εμφάνιση των λεγόμενων νεόφτωχων (στη χώρα μας το ποσοστό των διαβιούντων κάτω απ' το επίσημο όριο φτώχειας κυμαίνε-

ται στο 20-25%), αύξηση των ορίων συνταξιοδότησης, μείωση των δαπανών για παιδεία και υγεία (στις δαπάνες αυτές η χώρα μας είναι πάλι τελευταία στην Ευρώπη), αύξηση εγκληματικότητας, ναρκωτικών, αλκοολισμού, άθλιο επίπεδο των ΜΜΕ και πολιτιστική υποβάθμιση και χειραγώγηση των μαζών.

Αυτά τα γνωρίζει η ιθύνουσα τάξη. Γι' αυτό και τα συγκαλύπτει, όσο και όπως μπορεί. Είναι όμως τόσο κραυγαλέα και οδυνηρά για τη ζωή μας, που μπορούμε να αισιοδοξούμε ότι επιτέλους οι άνθρωποι θα τα συνειδητοποιήσουν επαρκώς και θ' αντισταθούν.